

Izhaja vsak četrtek in velja s poštno vred all v Mariboru s pošiljanjem na dom za celo leto 52 din., pol leta 16 din., četrt leta 8 din. Izven Jugoslavije 56 din. Naročnina se pošlje na upravništvo "Slovenskega Gospodarja" v Mariboru, Koroška cesta 5. List se dopolnjuje do odpovedi. Naročnina se plačuje vnaprej. Telefon Interurban št. 115.

Posamezna številka stane 1-50 din.

Poštnina plačana v gotovini.

Uredništvo je v Mariboru, Koroška cesta št. 5. Rokopisi se ne vračajo. Upravništvo sprejema naročnine, inserate in reklamnije. Cene inseratov po dogovoru. Za večkratne oglase primeren popust. Nezapri reklamnije so poštno proste. Čekovni račun poštnega urada Ljubljana št. 10.603. Telefon Interurban št. 115.

SLOVENSKI GOSPODAR

LIST LJUDSTVU V POUK IN ZABAVO

3 številka.

MARIBOR, dne 17. januarja 1924

58 letnik.

Položaj slovenskega kmeta na Koroškem.

Korotan je bil zibelka Slovenstva. Tam se je najprej razvila slovenska državnost in samostojnost. Naš narod je tamkaj imel svoje vojvode in kneze, ki jih je na Gosposvetskem polju ustoličeval po starodavnem, značilnem obredu, ki je dokaz demokratičnega pojmovanja našega naroda o državi in državni oblasti.

In sedaj hočejo Nemci prirediti Slovencem v Korotanu grob. Kjer je Slovenstvu stala zibelka, tam bi se mu naj izkopala smrtna jama.

Koroškim Slovencem preti narodna smrt. Nemško-nacionalni nestrpnosti in zagrizenci nočejo Slovencem dovoliti slovenskih šol. Niti ene javne šole nimajo koroški Slovenci. Nemška nasilnost gre tako daleč, da celo zabranjuje Slovencem tudi zasebne šole. Ne samo šole, tudi cerkev so si nemški zagrizenci izbrali za sredstvo ponemčevanja. Preglani so veliko število slovenskih duhovnikov in mesto njih nastavili nemške. Po mnogih župnijah, kjer je poprej vladal v cerkvi slovenski jezik, se zdaj slovenščina ne čuje več, k večjemu, da slovenski kmet, slovenska kmetica šepetata v cerkvi tihe slovenske molitvice. Nemški duhovnik slovenščine ne razume.

Vso brezmejnost nemške zagrizenosti v tem oziru dokazuje odlok nemškega Heimatdiensta (domoslužja), da se mora tudi v vseh jezikovno mešanih župnijah poleg slovenske upeljati tudi nemška pridiga. Da je župnija jezikovno mešana, o tem naj odločuje ljudsko štetje. Ni treba omenjati, kako so se na Koroškem šteli Nemci in kako Slovenci. Ako kdo zna za silo lomiti par nemških besed, je bil zapisan za Nemca. Mnogoteri sploh niso bili vprašani, marveč kratkomalo so bili vpisani kot pripadniki nemške narodnosti. Tako je na Koroškem vsaka župnija jezikovno mešana, ker je povsod zabeleženih nekaj Nemcev. In ta jezikovna mešanost služi nemško-nacionalnim kričanjem kot povod, da zahtevajo po vseh župnijah nemške pridige. Po tistih župnijah pa, ki so v narodnem oziru v istini mešane, ker tam stanuje veliko število Slovencev, po nekod je celo večina prebivalstva slovenska, so slovenske pridige s silo zabranjene, ali pa vsled tega nemogoče, ker ni duhovnika, ki bi znal slovenski.

Tako zatira nemštvo koroške Slovence v duševnem oziru. Ko je avstrijska republika podpisala senžermenško mirovno pogodbo, je prevzela dolžnost, da bo slovenski manjšini dovolila slovenska javne in zasebne šole, slovensko božjo službo, slovenska društva, pravice slovenskega jezika na sodnji in pri uradih itd. Avstrija je obljubila evropskim velesilam, da bo te dolžnosti vestno izpolnjevala. Toda zagrizeni nemški nacionalci ne dopustijo, da bi se koroškim Slovencem dale pravice

v šoli, v cerkvi, v uradu, ker bi se jim na ta način podaljšalo življenje, Nemci pa so jih obsodili na smrt.

Morilno roko, ki hoče zadaviti koroško Slovenstvo, mora zadržati in zaustaviti naša država. Čast in interes naše države zahteva, da Zveza narodov uradno dokaže za tlačenje in trpljenje koroških Slovencev. Zveza narodov, ki ima svoj sedež v Zenevi na Švicarskem, vodi nadzorstvo nad tem, ali poedine države izpolnjujejo mednarodnopravne obveznosti proti narodnim manjšinam. Dočim naša država svoje obveznosti proti nemški manjšini vestno izpolnjuje, pa avstrijska država svoje obveznosti proti koroškim Slovencem dosledno in nesramno zanemara. O tem se mora obvestiti Zveza narodov in naši vladi pripada dolžnost, da pošlje Zvezi narodov uradno poročilo o usodi koroških Slovencev, katerim preti narodna smrt.

Takšen je položaj slovenskega kmeta na Koroškem v narodnem oziru. Kakšen pa je njegov gospodarski položaj?

"Cillier Zeitung", kateri je jako neljubo, ako se ji spomeni pritiskanje in zatiranje koroških Slovencev, v svoji številki z dne 10. januarja t. l. trdi, da se koroškim kmetom v gospodarskem oziru godi dobro, da niso nezadovoljni, da svoje poljedelske pridelke dobro prodajajo, industrijske pridelke poceni kupujejo, da davki niso previsoki.

Kako pa je gospodarski položaj v Avstriji v istini, takšen, kakršen je?

Na to vprašanje nam odgovarja "Koroški Slovenec". List je pisan za Koroške Slovence, pa se ne more tiskati na Koroškem, ker zagrizeni Nemci tega ne dovolijo. Zadnji čas so Nemci, ki prebivajo v Sloveniji, zaglasi žalobni krik o zatiranju nemštva, češ, Nemcem se ne dovoli nemška tiskarna v Mariboru. Nemci že imajo na Stajerskem dve tiskarni: eno v Celju, drugo v Ptuj, čemu jim torej bo še tretja tiskarna? Slovenci na Koroškem pa nimajo niti ene slovenske tiskarne in zato so prisiljeni, s svojim listom iskati si zavetja na Dunaju. "Koroški Slovenec" se tiska na Dunaju v češki "Lidovi (ljudski) tiskarni".

O gospodarskem stanju kmetov v Avstriji piše "Koroški Slovenec" v zadnjem broju preteklega leta takole: "Kmetstvo ljudstvo je v manjšini, samo 31 odstot. ga je, mestnih ljudi pa 69 odstot. Zato razumemo, kako je bilo mogoče, da so mogli kmetom naložiti najtežja bremena. Račun ozdravljanja najhujše tlači kmeta, ki se braniti ne zna, kakor bi bilo treba. Izmed vseh strank se je pred volitvami upala edino naša (slovenska) stranka poudarjati, sedaj pa čutijo tudi Nemci, kako smo mi prav imeli. Kmetje ne morejo več dohajati s plačevanjem davkov. Davčni uradniki prihajajo skoro že v vsako drugo hišo rubiti živino itd. V strahu pred dražbo poje sekira v gozdu, in kjer nimajo gozda, pa gre od hiše za dom potrebno žito, krma in živina za

vsako ceno. Cene za kmetijske pridelke so slabe, ker vlada mestnim in delavskim ljudem, ki so v večini, na ljubo odpira državne meje na stečaj, da prihaja žito in živina poceni v državo in tako tlači cene domačih pridelkov."

V številki z dne 10. januarja t. l. piše "Koroški Slovenec": "Cene za domače pridelke so na domačem trgu padle in padajo vedno bolj; nasprotno pa se držijo cene za kmetijske potrebščine, zlasti za industrijsko blago na isti višini ali pa še celo rastejo. Vzrok za to neugodno razmerje je več. Predvsem jih moramo iskati v tem, da je Avstrija že od leta 1915 brez zaščitne carine proti uvozu poljskih pridelkov. Ravno isto, kakor z žitom, je z živino. Uvaža se mnogo iz Rumunije, Ogrske in deloma tudi iz Jugoslavije! Zato tujezemska živina tlači cene na domačem trgu... Avstrija se bo uredila in sanirala kot industrijska država. Uvažala bo živila, izvažala industrijsko blago. Zavarovala si bo meje z visoko carino proti konkurenci svoje industrije, dočim bo ostalo domače kmetijstvo brez zaščitne carine izročeno svetovni konkurenci."

O teh razmerah se je razpravljalo na seji deželnega kulturnega sveta (po naše: Kmetijske družbe) v Celovcu dne 5. decembra 1923. Pri tej priliki je izjavil Striessnig sledeče: "Kmetom se očita, da plačujejo samo 50 odstot. valoriziranega (v zlati valuti) zemljiškega davka, a dobili smo za to drugih davkov toliko, da smo prišli razmeroma na 19.000 K, ko je zlata pariteta (enakost) 14.400 (1 zlata krona je 14.400 papirnatih kron), to se pravi, približno za 25 odstot. je kmetijstvo zdaj višje obdačeno kakor pred vojno. Za mero osebnodohodninskega davka smo predlagali 30.000 kratni čisti donesek zemljišca, davkarija pobira posebne doklade od vsakega goveda. O blagovnem davku smo mislili, da se pavšalira, a moramo poleg tega pavšal plačevati za vsakega prašiča, ki se zakolje, za vsako desko, ki se na naši žagi užaga za dom, za vsako vrečo žita, ki se za kruh daje v mlin. Tega ne prenesemo naprej."

In če še dostavimo, da morajo kmetje za posojila plačati 30, 50, celo 60 odstot. obresti, smo dovolj osvetlili položaj kmetijstva v Avstriji in posebno na Koroškem.

Naši kmetijski strokovnjaki.

Vsak stan rabi strokovno izobraženih ljudi, posebno kmetijski. Posameznemu posestniku ni dano, da bi preiskuševal vrednost in učinkovitost umetnih gnojil, da bi preizkušal razne zemlje in določil za nje najboljše posevke, da bi študiral živinske pasme, ki bi se najbolje prilagodile razmeram kakega okraja ter donšale kmetovalcu največje dobičke — te študije in preizkušnje so naloga kmetijskih šol in kmetijskih strokovnjakov, katere plačuje narod. Na podlagi svojih študij in izku-

Živ pokopan.

Po angleškem izvirniku A. Bennetta napisal Paulus. 11. nadaljevanje.

Treba je bilo po tej nevihti le še prijaznega, toplega solnca in nežna cvetka Aleševga kopnenja bi pognala trdne korenine in se bujno razvijala.

In tako solnce je Alešu posijalo! Kar od dveh strani hkrati, iz dobrodušnega obraza matere Barbe in iz ljubeznivih rjavih oči vdove Lenke.

Aleš se je oženil in ozdravel, temeljito ozdravel.

Dobro leto je minilo, odkar sta se vzela. Mati Barba se je par mesecev po poroki preselila v večnost, vsa srečna, da je preskrbela svoji Lenki tako dobrega in skrbnega moža. In nato sta sama gospodarila.

To se pravi, Lenka je gospodarila sama.

Pokazalo se je namreč, da Aleš prav nič ne razume o gospodarstvu. Vse njegovo delo je bilo, da je "pogledal po gospodarstvu", to je, stopil je po dvorišču, pogledal v hlev in nato odšel po vrtu in po polju na sprehod ter se vrnil k obedu. Ali pa je sedel v svoji sobi, bral in kadil ter delal še nekaj druga, kaj, tega Lenka pri vsej svoji zvedavosti in brihtnosti ni mogla dognati.

Eno je vendarle storil za gospodarstvo. Založil je ostanke svoje dedščine, ki jih je imel shranjene v inozemstvu, v delnice lesne družbe "Hrast", kjer je tudi Lenka imela svoj denar. In od časa do časa je hodil v mesto polizvedovat in popraševati, "kako stojijo delnice".

Pa Lenka mu njegove lenobe ni preveč zamerila. Malo posestvice ji ni dajalo mnogo dela in povrh ji je pomagal še hlapec. Hinkota je imela bolj za "hišni okrasček", je pravila in ker ženska pač ne more sama živeti. Pokazala se je z njim ob nedeljah v cerkvi, hodila

z njim na obiske k sosedom in v mesto in se veselila, da se je iz boječega, zapetega Hinkota razvijal zgovoren, družaben človek, katerega je vse rado imelo.

Izpočetka se je seve obnašal Aleš precej štorasto. Pa njegova živahna, zgovorna ženica, ki si ga je znala "oviti okrog malega prsta", ga je vzela v svojo šolo, ga opilila in ogladila, da kmalu skoraj samega sebe ni več poznal. Pod njegovim vplivom in pod vplivom družbe je njegova plahost in boječnost izginjala kakor sneg na toplem solncu, odločni, samozavestni, podjetni, da, fantovski Aleš Blaž je prihajal na dan. In ko je ozdravela njegova volja, se je pokazala tudi njegova bistroumnost, duhovitost in izobraženost v najlepši luči. Takega soseda da še niso imeli, so pravili ljudje.

Le eno napako je kazal. Rad se je zamislil. Nekam se je zasanjal, včasih kar sredi vesele družbe. In tedaj ni bil več za med ljudi. Skril se je, zaprl se je v svojo sobo in kdo ve, kaj je tam delal —

Aleš je bil srečen.

Končno je našel, česar mu je tako zelo manjkalo v življenju. Mir je imel, nemoteno je živel, za nič se ni bilo treba skrbeti, Lenka je skrbela zanj, mu nežno stregla, uganila je vsako njegovo željo že vnaprej, on pa se je smel mirno vdajati svojim mislim in sanjarjam in — pisanju.

Pa ena reč mu je motila njegovo srečo.

Slabo vest je imel. Kadarkoli mu je rekla Lenka: "Moj ljubi Hinkot!", vsakikrat ga je zbudilo. Ne sicer ker bi mu bilo žal, da si je nadel Hinkotovo ime, — ampak svoje žene, svoje zveste, ljubeznive Lenke ni hotel varati. Njej vsaj bi bil rad povedal svoje pravo ime. In tudi njegov ponos ga je dražil. Poznala ga je le kot "tajnika", kot — slugo Aleša Blaža. To ga je bolelo. Rad bi bil vsaj v njenih očeh veljal za nekaj več. Rad

bi ji bil povedal, da je on tisti slavn pisatelj Aleš Blaž, ki ga je tolikokrat hvalila in mu o njem pripovedovala.

Pa ni mogel.

Ni se sicer več bal svojega imena. Pod vplivom družbe je njegova boječnost izginila. Pa bal se je povedati, da jo je varal, da jo je varal in goljufal ves svet.

Bal se je posledic.

Pa čutil je, da bo moralo priti tudi to —

...

Ob enajstih je redno sel prinesel pošto.

Pisem Ališ ni dobival mnogo, naročen pa je bil na "Družinski dnevnik". Iz hvalečnosti je dejal, da je po njegovem posredovanju našel Lenko.

Pot je sela peljala mimo vrta. Navadno je Aleš ob tistem času že slonel na plotu in čakal. Če ga ni bilo, ga je sel z glasnim "Dober dan" gospod Hinkot! opozoril na svoj prihod.

Tudi danes je zadonel njegov pozdrav črez vrt in proti sadonosniku, kjer je Aleš ležal pod drevjem v mehki travi in pisal.

Vstal je in počasi stopal proti plotu.

Pismonoša je poosebljena usoda. Vsaj včas. Posebno za take ljudi; ki ne dobivajo pogoste pošte. Če bi se bil Aleš tega zavedal, če bi bil slutil, da mu utegne neznačni možiček prinesiti usodo v tej svoji torbici — gotovo bi ne bil meril vrta s takimi brezbriznimi, malomarnimi koraki.

Pa Aleš Blaž se je vživel v mirno, brezbrizno življenje, povrh je bil še ves zamišljen v svojo pisarijo, mirno, brezbrizno je stopal po zeleni trati, — zadnjikrat v življenju.

"Dober dan, France! Nič posebnega?"